

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

BUNGE LA TANZANIA

KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE
YA USTAWI NA MAENDELEO YA JAMII

TAARIFA YA KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA USTAWI NA
MAENDELEO YA JAMII KUHUSU UTEKELEZAJI WA BAJETI YA OFISI YA
WAZIRI MKUU KAZI, VIJANA, AJIRA NA WENYE ULEMAVU KWA
MWAKA WA FEDHA 2023/2024 PAMOJA NA MAONI YA KAMATI
KUHUSU MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA OFISI HIYO KWA
MWAKA WA FEDHA 2024/2025

*[Imetolewa kwa mujibu wa Kanuni 118 (9) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo
la Februari, 2023]*

APRILI, 2024

YALIYOMO

Ukurasa

YALIYOMO	i
ORODHA YA MAJEDWALI	ii
1.0 UTANGULIZI	1
1.1 Maelezo ya Awali	1
1.2 Msingi wa Uchambuzi wa Kamati	2
1.3 Mawanda ya Uchambuzi.....	3
2.0 MATOKEO YA UCHAMBUZI NA TATHMINI YA UTEKELEZAJI WA BAJETI KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024	3
2.1 Ufafanuzi wa Jumla	3
2.2 Uchambuzi wa Makusanyo ya Maduhuli	4
2.3 Uchambuzi wa Matumizi ya Kawaida	6
2.4 Tathmini ya Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo	9
2.4.1 Mradi Na. 6205 Programu ya Kukuza Kazi za Staha (Decent Work Country Program)	12
2.4.2 Mradi Na. 6581 Programu ya Taifa ya Kukuza Ujuzi Nchini	13
2.4.3 Marekebisho na Ujenzi wa Vyuo vya Watu Wenye Ulemavu.....	15
2.4.4 Mradi Na.5441 Mpango wa Maendeleo kwa Ustawi wa Taifa na Mapambano dhidi ya UVIKO-19	16
2.4.5 Mradi Na. 4952 Mfuko wa Maendeleo ya Vijana	17
2.4.6 Utekelezaji wa Maoni, Ushauri na Mapendekezo ya Kamati	18
3.0 UCHAMBUZI WA MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2024/2025	20
3.1 Maduhuli.....	20
3.2 Uchambuzi wa Matumizi ya Kawaida.....	22
3.3 Uchambuzi wa Makadirio ya Matumizi kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo.	25
4.0 MAONI NA USHAURI WA KAMATI	27
4.1 Maoni na Ushauri wa Jumla	27
5.0 HITIMISHO	33

ORODHA YA MAJEDWALI

JEDWALI NA. 1: FUNGU 65 - MAKADIRIO NA MAKUSANYO YA MADUHILI KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024.....	4
JEDWALI NA. 2: MAPOKEZI YA FEDHA ZA MATUMIZI YA KAWAIDA 2023/2024.....	7
JEDWALI NA. 3: MAPOKEZI YA FEDHA ZA MATUMIZI YA KAWAIDA 2023/2024.....	8
JEDWALI NA. 4: FUNGU 65 - MIRADI YA MAENDELEO ILIOTENGEWA FEDHA 2023/2024	10
JEDWALI NA. 5: FUNGU 65 - ULINGANISHO WA MAKADIRIO YA MAKUSANYO YA MADUHILI KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024 NA 2024/2025	21
JEDWALI NA. 6: FUNGU 65 - ULINGANISHO WA BAJETI KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024 NA 2024/2025.....	23
JEDWALI NA. 7: FUNGU 15 - ULINGANISHO WA MAKADIRIO YA MATUMIZI YA KAWAIDA	24
JEDWALI NA. 8: FUNGU 65 ULINGANISHO WA BAJETI YA FEDHA ZA MAENDELEO KWA MWAKA WA FEDHADHA 2023/2024 NA 2024/2025.....	25

**TAARIFA YA KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA USTAWI NA
MAENDELEO YA JAMII KUHUSU UTEKELEZAJI WA BAJETI YA OFISI YA
WAZIRI MKUU KAZI, VIJANA, AJIRA NA WENYE ULEMAVU KWA
MWAKA WA FEDHA 2023/2024 PAMOJA NA MAONI YA KAMATI
KUHUSU MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA OFISI HIYO KWA
MWAKA WA FEDHA 2024/2025**

1.0 UTANGULIZI

1.1 Maelezo ya Awali

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa **Kanuni ya 118 (9)** ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Februari, 2023, naomba kuwasilisha Taarifa ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Ustawi na Maendeleo ya Jamii Kuhusu Utekelezaji wa Bajeti ya Ofisi ya Waziri Mkuu kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 pamoja na Maoni ya Kamati Kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Ofisi hiyo kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025.

Mheshimiwa Spika, ili kukidhi matakwa ya Kanuni ya 118(9) ya Kanuni za Bunge, Taarifa hii imegawanyika katika sehemu zifuatazo: -

- a) Sehemu ya Kwanza inatoa maelezo ya jumla kuonesha msingi na Muundo wa Taarifa pamoja na namna Kamati ilivyofanya kazi;

- b) Sehemu ya Pili ni uchambuzi wa utekelezaji wa bajeti wa Ofisi hii kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024;
- c) Sehemu ya Tatu ni uchambuzi wa Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa mwaka wa fedha 2024/2025;
- d) Sehemu ya Nne inahusu maoni na ushauri wa Kamati; na
- e) Sehemu ya Tano ni hitimisho.

1.2 Msingi wa Uchambuzi wa Kamati

Mheshimiwa Spika, Msingi wa Taarifa ya Utekelezaji wa Bajeti na Makadirio ya Bajeti ya Ofisi ya Waziri Mkuu, Kazi, Vijana, Ajira na Wenye Ulemavu ni Masharti ya Kanuni za Bunge. Kanuni ya 6 (5)(a) ikisomwa kwa pamoja na Kanuni ya 7 (1)(a) ya Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Bunge, zinaipa Kamati jukumu la kufanya uchambuzi wa Bajeti na Makadirio ya ofisi hii.

Aidha, Kanuni ya 117 (4) ya Kanuni za Bunge imeweka masharti yanayotaka Taarifa ya Utekelezaji na Makadirio ya Ofisi hii kuchambuliwa na Kamati kabla ya kujadiliwa Bungeni. Naomba kulijulisha Bunge lako tukufu kuwa masharti hayo yamezingatiwa na kwamba naliomba Bunge lako Tukufu lijadili hoja ya Ofisi ya Waziri Mkuu, Kazi, Vijana, Ajira na Wenye Ulemavu pamoja na Taarifa hii.

1.3 Mawanda ya Uchambuzi

Mheshimiwa Spika, Taarifa ya utekelezaji wa Bajeti na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Ofisi ya Waziri Mkuu, Kazi, Vijana, Ajira na Wenye Ulemavu inagusa mafungu mawili. **Fungu 65** ambalo ni Ofisi ya Waziri Mkuu Kazi, Vijana, Ajira na Wenye Ulemavu na **Fungu 15** ambalo ni Tume ya Usuluhishi na Uamuzi (CMA). Naomba kutoa taarifa mbele ya Bunge lako Tukufu kuwa, Kamati ilichambua taarifa ya Utekelezaji wa Bajeti na Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa mafungu yote mawili tarehe 21 na 25 Machi 2024.

2.0 MATOKEO YA UCHAMBUZI NA TATHMINI YA UTEKELEZAJI WA BAJETI KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024

2.1 Ufafanuzi wa Jumla

Mheshimiwa Spika, matokeo ya uchambuzi wa Taarifa za Utekelezaji wa Bajeti na Makadirio ya Mapato na Matumizi yanaweka msingi wa ushauri wa Kamati kuhusu Hoja hii ya Ofisi ya Waziri Mkuu Kazi, Vijana, Ajira na Wenye Ulemavu. Uchambuzi wa Kamati ulijielekeza katika mambo makuu manne yafuatayo;-

- (a) Makusanyo ya maduhuli;
- (b) Mwenendo wa Upatikanaji wa fedha za Bajeti ya kawaida;
- (c) Taarifa ya Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo; na

(d) Uzingatiaji wa Ushauri wa Kamati Bungeni.

2.2 Uchambuzi wa Makusanyo ya Maduhuli

Mheshimiwa Spika, Katika mwaka wa Fedha 2023/2024, Ofisi ya Waziri Mkuu Kazi, Vijana, Ajira na Wenye Ulemavu ililenga kukusanya maduhuli ya jumla ya **Shilingi 46,500,000,000**.

Hadi kufikia Mwezi Februari, 2024 Ofisi ya Waziri Mkuu, Kazi, Vijana, Ajira na Wenye Ulemavu ilikuwa imekusanya **Shilingi 30,702,341,017.80** sawa na **Asilimia 66** ya malengo yaliyokusudiwa. Vyanzo vya makusanyo hayo ni Ada za Vibali vya Ajira za Wageni **Shilingi 30,323,141,017.80**, Ada za Wakala Binafsi wa Huduma za Ajira **Shilingi 61,500,000**, Ada za Maombi ya kufanya kazi nje ya Nchi **Shilingi 312,450,000** na Mapato mengineyo **Shilingi 250,000**. Mchanganuo wa makusanyo hayo unaonekana katika Jedwali Na. 1.

JEDWALI NA. 1: FUNGU 65 - MAKADIRIO NA MAKUSANYO YA

MADUHULI KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024

MAKADIRIO NA MAKUSANYO 2023/2024			
Chanzo	Makadirio (tsh.)	Makusanyo (tsh.)	Asilimia
Ada za Vibali vya ajira za Wageni	43,975,630,595.00	30,323,141,017.80	69
Ada za Wakala Binafsi wa Huduma za Ajira	175,000,000	61,500,000	35
Uuzaji wa Nyaraka za Zabuni	4,625,000	0	0
Pango la Mnara wa Simu	12,000,000	0	0

MAKADIRIO NA MAKUSANYO 2023/2024			
Chanzo	Makadirio (tsh.)	Makusanyo (tsh.)	Asilimia
Ada za Pango	8,492,400	0	0
Ada za Maombi ya kufanya kazi Nje ya Nchi	2,330,000,000	312,450,000	13
Jumla	46,500,000,000.	30,702,341,017.80	66

Chanzo: Randama ya Bajeti ya 2023/2024 fungu 65

Mheshimiwa Spika, katika mchanganuo huo, Kamati imebaini mambo yafuatayo;-

- (a) Uchambuzi wa mwenendo wa ukusanyaji wa maduhuli unaonesha kuwa jumla ya **Shilingi 30,702,341,017.80** sawa na **asilimia 66** ya makusanyo yote ya Ofisi ya Waziri Mkuu Kazi, Vijana, Ajira na Wenye Ulemavu yalikusanywa katika kipindi hicho.
- (b) Baadhi ya vyanzo vya mapato havijakusanya kabisa na vingine vimekusanya chini ya asilimia 50.

Mheshimiwa Spika, kutokana na uchambuzi uliofanyika, Kamati imebaini kuwa mwenendo wa makusanyo kwa mwaka huu kwenye baadhi ya vyanzo vya makusanyo si wa kuridhisha. Mathalani, Ada za Wakala Binafsi wa Huduma za Ajira imekusanya kwa asilimia 35 na Ada za Maombi ya kufanya kazi Nje ya Nchi ni asilimia 13 tu. Kamati imeona kuwa sababu za makusanyo kuwa madogo kwenye baadhi ya vyanzo hivi ni kutokana na kasi

ndogo ya kuwaunganisha Watanzania na fursa za ajira za nje ya nchi na kuchelewa kusaini makubaliano ya ushirikiano wa uratibu wa ajira za Watanzania na nchi za kimkakati ambazo zina fursa nyingi za ajira. Aidha sababu nyingine ni uhaba wa Watumishi katika Idara ya Kazi nchini jambo linalopelekea kushingwa kufanya kaguzi za mara kwa mara kwenye maeneo yenye Waajiri wa Kigeni na kukosekana kwa mfumo wa kukusanya mapato yanayotokana na ujira kutoka kwa Watanzania wanaofanya kazi nje ya nchi.

2.3 Uchambuzi wa Matumizi ya Kawaida

Mheshimiwa Spika, kwa mwaka wa fedha 2023/2024, Ofisi ya Waziri Mkuu Kazi, Vijana Ajira na Wenye Ulemavu iliidhinishiwa jumla ya **Shilingi 19,920,510,000** kwa ajili ya matumizi ya kawaida. Kati ya Fedha hizo **Shilingi 9,138,868,000.00** ni kwa ajili ya matumizi mengineyo, **Shilingi 7,180,664,682.06** kwa ajili ya mishahara na **Shilingi 3,600,977,317.94** kwa ajili ya ruzuku ya mishahara kwa Wakala wa Afya na Usalama mahala pa kazi (OSHA).

Mheshimiwa Spika, hadi kufikia Februari, 2024 Ofisi ya Waziri Mkuu Kazi, Vijana, Ajira na Wenye Ulemavu ilipokea jumla **Shilingi 10,785,839,998.98** sawa na **asilimia 54.1** ya fedha iliyoidhinishwa na Bunge lako Tukufu kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida ambapo

Shilingi 4,002,681,588.85 ni kwa ajili ya matumizi mengineyo, **Shilingi 4,845,598,246.20** kwa ajili ya mishahara na **Shilingi 2,791,283,552.00** kwa ajili ya ruzuku ya mshahara kwa Wakala wa Afya na Usalama mahala pa kazi (OSHA). Mchanganuo wa fedha hizo ni kama inavyoonekana katika Jedwali Na. 2.

JEDWALI NA. 2: MAPOKEZI YA FEDHA ZA MATUMIZI YA KAWAIDA 2023/2024

MAPOKEZI YA FEDHA ZA MATUMIZI YA KAWAIDA 2023/2024			
Matumizi	Fedha iliyotengwa 2023/2024	Fedha zilizopokelewa	Asilimia ya mapokezi
Mishahara	7,180,664,682.06	4,845,598,246.20	67
Oc	9,138,868,000.00	4,002,681,588.85	44
Ruzuku ya mshahara (OSHA)	3,600,977,317.94	2,791,283,552	78
Jumla	19,920,510,000	10,785,839,998.98	54.1

Chanzo: Randama ya Bajeti 2023/2024 Fungu 65

Mheshimiwa Spika, uchambuzi wa upatikanaji wa fedha hizo unaonesha kwamba kwa ujumla, Ofisi ya Waziri Mkuu Kazi, Vijana, Ajira na Wenye Ulemavu (**Fungu 65**) imepokea jumla ya **Shilingi 10,785,839,998.98** sawa na **asilimia 54.1** ya bajeti iliyoidhinishwa na Bunge kwa ajili ya matumizi ya kawaida.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa Tume ya Usuluhishi na Uamuzi (CMA) **Fungu 15** iliidhinishwa jumla ya **Shilingi 5,181,056,000** kwa ajili ya matumizi ya kawaida. Kati ya fedha hizo kiasi cha **Shilingi 2,664,898,000.00** ni

kwa ajili ya mishahara na **Shilingi 2,516,158,000.00** ni kwa ajili ya matumizi mengineyo.

Mheshimiwa Spika, hadi kufikia Februari 2023, Tume ilikuwa imepokea kiasi cha **Shilingi 2,906,739,847** sawa na **asilimia 56** Mchanganuo wa Fedha zilizopokelewa hadi Februari, 2023 ni kama unavyoonekana katika Jedwali Na.3

**JEDWALI NA. 3: MAPOKEZI YA FEDHA ZA MATUMIZI YA KAWAIDA
2023/2024**

MAPOKEZI YA FEDHA ZA MATUMIZI YA KAWAIDA 2023/2024			
Matumizi	Fedha iliyotengwa 2023/2024	Fedha zilizopokelewa	Asilimia ya mapokezi
Mishahara	2,664,898,000.00	1,364,302,000.00	51.2
Oc	2,516,158,000.00	1,542,437,847	61.3
Jumla	5,181,056,000	2,906,739,847	56

Chanzo: Randama ya Bajeti 2023/2024 Fungu 15.

Mheshimiwa Spika, katika uchambuzi kuhusu mwenendo wa bajeti ya matumizi ya kawaida kwa Fungu 65 na 15 Kamati imebaini masuala yafuatayo;

- (a) Mapokezi ya fedha za Matumizi ya kawaida kwa **Fungu 65** ni **Shilingi 10,785,839,998.98** sawa na **asilimia 54.1** ya bajeti iliyoidhinishwa na Bunge kwa ajili ya matumizi ya kawaida.
- (b) **Fungu 15** limepokea fedha ya matumizi ya kawaida kiasi cha **Shilingi 2,906,739,847** sawa na

asilimia 56 ya bajeti iliyoidhinishwa na Bunge lako Tukufu.

Mheshimiwa Spika, kwa uchambuzi huo, Kamati ina maoni kuwa, mwenendo wa upatikanaji wa fedha za matumizi ya kawaida si wa kuridhisha. Hivyo ni rai ya Kamati kuwa Serikali itoe kiasi cha fedha kilichosalia kwa mafungu yote mawili kabla ya tarehe 30 Juni ili waweze kutekeleza majukumu yao kwa ufanisi.

2.4 Tathmini ya Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo

Mheshimiwa Spika, kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 Ofisi wa Waziri Mkuu, Kazi, Vijana, Ajira na Wenye Ulemavu ilitengewa jumla ya **Shilingi 14,749,713,680** kwa ajili ya utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 13,000,000,000** ni fedha za ndani na **Shilingi 1,334,936,275** ni fedha za nje.

Mheshimiwa Spika, hadi kufikia Februari 2024 Ofisi imepokea kiasi cha **Shilingi 10,310,422,480.00**, sawa na **asilimia 69.9** ya fedha zote. Kati ya Fedha hizo **Shilingi 10,000,000,000.00** ni fedha za ndani na **Shilingi 310,422,480.00** ni fedha za Nje.

Aidha Ofisi ilipokea **Shilingi 1,000,000,000** kwa ajili ya Mfuko wa Watu wenye Ulemavu ambayo ilikuwa ni ahadi ya Mheshimiwa Waziri wa Fedha wakati wa

kuhitimisha bajeti ya Serikali ya Mwaka 2023/202. Mgawanyo wa fedha hizo umeainishwa katika Jedwali Na. 4.

**JEDWALI NA. 4: FUNGU 65 - MITADI YA MAENDELEO ILIOTENGEWA
FEDHA 2023/2024**

MIRADI YA MAENDELEO ILIYOTENGEWA FEDHA 2023/2024					
Namba na jina la mradi	Bajeti iliyotengwa 2023/2024		Mapokezi ya fedha hadi kufikia marchi 2024		Asilimia ya mapokezi
	Fedha za ndani	Fedha za nje	fedha za ndani	fedha za nje	
Na. 6205: Programu ya Kukuza Kazi za Staha Nchini	0.00	1,334,936,275		310,422,480.00	23
Na. 6581: Programu ya Kukuza Ujuzi Nchini	9,000,000,000	0	9,000,000,000	0	100
Na.4954 ujenzi wa vituo vya Ufundi na Ukarabati wa vyuo vya watu wenye ulemavu	3,000,000,000	0	0	0	0
Mfuko wa Wary Wenye Ulemavu	1,000,000,000		1,000,000,000	0	100
Na. 4952: Mfuko wa Maendeleo ya Vijana	1,000,000,000	0	0	0	0
Jumla Kuu	13,000,000,000		10,000,000,000	310,422,480	69.9

Chanzo. Randama ya Bajeti 2023/2024 Fungu 65.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa **Fungu 15**, Tume ya Usuluhishi na Uamuzi (CMA) inatekeleza mradi mmoja wa mfumo wa Usimamizi wa Uendeshaji Mashauri (ECMS). Mradi huu uliidhinishiwa **Shilingi 700,000,000**. Hadi kufikia Februari 2024, Tume ilikuwa imepokea **Shilingi 396,265,000.00** sawa na **asilimia 57** ya fedha zilizoidhinishwa.

Mheshimiwa Spika, katika uchambuzi uliofanywa na Kamati umebaini mambo mbalimbali kuhusu utekelezaji wa bajeti ya Maendeleo kama ifuatavyo;

(a) Kwa ujumla mapokezi ya fedha za maendeleo kwa Fungu 65 ni **asilimia 69.9** ambapo mapokezi ya fedha za nje yapo chini ya kiwango kilichotarajiwa ambapo ilipokea **asilimia 23.2** ya makadirio. Hali hii ya mapokezi ya fedha za nje yameathiri utekelezaji wa miradi ya maendeleo iliyopangwa;

Aidha Fungu 15 limepokea **asilimia 57** ya fedha iliyotengwa kwa ajili ya maendeleo.

(b) Kamati pia imebaini kwamba, **Fungu 65** ilitengewa **Shilingi 3,000,000,000** kwa ajili ya ujenzi na ukarabati wa vituo vya ufundi vya watu wenye ulemavu na **Shilingi 1,000,000,000** kwa ajili ya Mfuko wa Maendeleo ya Vijana. Hata hivyo hadi kufikia Februari 2024 hakuna fedha yoyote iliyopokelewa na Ofisi hiyo kutekeleza miradi

husika. Ni maoni ya Kamati kuwa mwenendo huu wa mapokezi ya fedha hauleti tija na unaweza kuathiri utekelezaji wa vipaumbele vya maendeleo.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilitaka kujua sababu za kutolewa kidogo kwa fedha za Nje za Miradi ya Maendeleo ambapo ilibainika kwamba ni kutokana na ucheleweshaji kutoka kwa wadau wanaohusika. Kamati inashauri mawasiliano yaendeleo kufanyika ili fedha hizo zitolewe kabla ya kumalizika kwa mwaka wa fedha hapo Juni, 2024 ili Miradi iliyopangwa kutekelezwa itekelezwe na kuwapatia wananchi huduma zilizokusudiwa.

Mheshimiwa Spika, jumla ya miradi mitano ilitokelezwa na Ofisi ya Waziri Mkuu Kazi, Vijana, Ajira na Wenye Ulemavu. Kamati ilifuatilia na kuchambua utekelezaji wa miradi hiyo kama ifuatavyo: -

2.4.1 **Mradi Na. 6205 Programu ya Kukuza Kazi za Staha (Decent Work Country Program)**

Mheshimiwa Spika, Mradi huu unahusu kukuza na kujenga stadi za Maisha kwa vijana kupitia programu ya kazi za staha. Taarifa zinaonyesha kuwa, fedha zinazotumika kutekeleza mradi

huu ni fedha za nje kwa asilimia mia moja. Jumla ya **Shilingi 1,334,936,275** zilitengwa kwa ajili ya utekelezaji wa mradi huu. Kamati ilijulishwa kuwa, hadi kufikia Februari, mradi ulipokea **Shilingi 310,422,480**.

Aidha, Kamati ilibaini kuwa miongoni mwa kazi zilizofanyika ni kufanya tathmini na mapitio ya sera ya vijana ya 2007 na Sera ya Taifa ya Hifadhi ya Jamii. Mapitio ya Sera ya Taifa ya Maendeleo na Huduma kwa watu wenye ulemavu ya Mwaka 2004, kuratibu ushiriki wa vijana kumi kwenye mkutano wa sita wa jukwaa la Vijana Afrika.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaona kuwa tija ya mradi huu bado haijaonekana kwa kuwa bado upo katika hatua za awali na haujafikia idadi kubwa ya walengwa. Kamati ina maoni kuwa Ofisi ya Waziri Mkuu ilijielekeze zaidi kwenye programu za kujenga staha za Maisha kwa vijana ili kuleta tija ya mradi huu.

2.4.2 **Mradi Na. 6581 Programu ya Taifa ya Kukuza Ujuzi Nchini**

Mheshimiwa Spika, kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 mradi huu ulitengewa jumla ya

Shilingi 9,000,000,000. Hadi kufikia Februari, 2024 programu hii ilikuwa imepokea **Shilingi 9,000,000,000.**

Mheshimiwa Spika, Kamati ilitembelea na kukagua utekelezaji wa mradi huu katika chuo cha St. Antoni Vocational Training Centre- Musoma na Chuo cha RVPSC- Mwanza ambapo jumla ya vijana 272 wanapata mafunzo ya uanagenzi katika vyuo hivyo. Lengo la ziara ilikuwa ni kuona utekelezaji wa mradi huu na kubainisha mafanikio na changamoto za utekelezaji wake.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilielezwa kuwa katika Mwaka wa Fedha 2023/2024 Programu ya Uanagezi imetoa mafunzo kwa vijana 9,593 na vijana 6,000 wameanza mafunzo mwezi Januari 2024.

Hata hivyo Kamati ilibaini kuwa upatikanaji wa vijana katika mradi huu bado haujulikani miongoni mwa Watanzania. Serikali ihakikishe inamrahisishia mwananchi kupata taarifa kuhusu programu hii ili kuwezesha vijana wengi kunufaika na fursa hii.

Vilevile udadisi wa Kamati ulidhihirisha kuwa vijana wanaonufaika na mafunzo haya hupata

ujuzi wenye manufaa, lakini inakuwa vigumu kwa ujuzi huo kuwasaidia katika Maisha halisi. Sababu ya ugumu huo ni ukosefu wa mitaji ya kupata vifaa na vitendea kazi vya kuweza kujiajiri na kuajiri wengine. Hali hiyo isipofanyiwa kazi, programu ya kukuza ujuzi nchini haitakuwa na tija.

2.4.3 **Marekebisho na Ujenzi wa Vyuo vya Watu Wenye Ulemavu.**

Mheshimiwa Spika, Katika kutimiza takwa la kikanuni la kukagua Miradi ya Maendeleo, Kamati ilipata fursa ya kutembelea na kukagua ujenzi wa Chuo cha Mafunzo ya Ufundi Stadi na Marekebisho kwa vijana wenye Ulemavu Bujora- Mwanza. Kamati ilijulishwa kuwa thamani ya mradi ni **Shilingi 504,596,806.67** ambazo ni fedha kutoka Shirika la GIZ. Ujenzi huo unahusisha Madarasa 10, Vyoo 20, Ofisi za Walimu 8 na unatarajia kukamilika mwezi Aprili, 2024.

Kamati ilibaini kuwa, kasi ya utekelezaji wa mradi huu si ya kuridhisha licha ya fedha zote kutolewa kwa wakati.

2.4.4 Mradi Na.5441 Mpango wa Maendeleo kwa Ustawi wa Taifa na Mapambano dhidi ya UVIKO-19

Mheshimiwa Spika, mradi huu umewezesha kufanya ukarabati wa vyuo vinne vya Ufundi Stadi na Marekebisho ambavyo ni Luanzari-Tabora, Sabasaba- Singida, Mtapika Masasi - Mtwara na Yombo- Dar Es Salaam na umegharimu kiasi cha **Shilingi 3,468,608,626** Ukarabati huu umewezesha vyuo vilivyokuwa vimefungwa kufunguliwa na kuanza kutoa mafunzo.

Mheshimiwa Spika, Tarehe 12 Machi 2024 Kamati ilipata fursa ya kutembelea Chuo cha Ufundi Stadi cha Watu wenye Ulemavu na Marekebisho Luanzari- Tabora. Kamati ilielezwa kuwa thamani ya mradi wa ukarabati katika chuo hiki ni **Shilingi 689,004,953.17** ambapo gharama za vifaa ni Shilingi 484,744,670, ufundi ni Shilingi 146,936,429.50 na gharama za vifaa vya kufundishia ni Shilingi 57,323,850. Ukarabati huo ulihusisha ukarabati wa jengo la Karakana, Jengo la Utawala, Bweni la Wavulana, bwalo la chakula, Bweni la Wasichana, Jiko, Vyoo, na nyumba 3 za watumishi.

Mheshimiwa Spika, Kamati haikuridhishwa na utekelezaji wa mradi huu ambao umegharimu kiasi cha **Shilingi 689,004,953.17** ambapo kwa uhalisia kiasi hicho cha fedha hakiendani na hali ya utekelezaji wa mradi. Aidha, utekelezaji wa mradi huu umechukua muda mrefu licha ya kupatiwa fedha zote kwa wakati. Ni rai ya Kamati kuwa Serikali ihakikishe fedha inayopelekwa kutekeleza miradi inatumika kama ilivyokusudiwa na ujenzi uendane na thamani ya fedha inayotumika katika kutekeleza miradi hiyo.

2.4.5 **Mradi Na. 4952 Mfuko wa Maendeleo ya Vijana**

Mheshimiwa Spika, kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 mradi huu ulitengewa jumla ya **Shilingi 1,000,000,000** kwa ajili ya kutoa mikopo yenye masharti nafuu kwa vijana.

Mheshimiwa Spika, Hadi kufikia Februari 2024, hakuna fedha ya maendeleo iliyopokelewa katika mradi huu. Uchambuzi wa kamati unaonesha kuwa katika kipindi cha miaka mitano Serikali imetoa kiasi cha Shilingi 1,000,000,000 tu kati ya Shilingi 5,000,000,000 zilizokuwa zimetengwa kwa miaka yote mitano hivyo kushindwa kukidhi mahitaji ya mkopo kwa vijana na kusababaisha kushindwa kutekeleza

malengo yaliyokusudiwa. Mathalani katika mwaka wa fedha 2022/2023 mahitaji ya mkopo yaliyowasilishwa Ofisi ya Waziri Mkuu yalikuwa na thamani ya shilingi 6,700,000,000 ikilinganishwa na fedha iliyokuwepo ambayo ni Shilingi 3,600,000,000(Revolving Fund).

Mheshimiwa Spika, ni rai ya Kamati kuwa Serikali ione umuhimu wa kutoa fedha katika mradi huu ili kuwawezesha vijana wengi kufanya shughuli za uzalishaji na hivyo kusaidia kupunguza ombwe la vijana wasio na ajira nchini.

2.4.6 Utekelezaji wa Maoni, Ushauri na Mapendekezo ya Kamati

Mheshimiwa Spika, wakati wa uchambuzi wa Bajeti ya Ofisi ya Waziri Mkuu, Kazi, Vijana, Ajira na Wenye Ulemavu kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024, Kamati ilitoa maoni, ushauri na mapendekezo mbalimbali ili kuboresha utekelezaji wa Bajeti ya Ofisi hii. Naomba kulitaarifu Bunge lako tukufu kwamba kwa sehemu kubwa utekelezaji unaridhisha na kwa baadhi ya maeneo Ofisi inaendelea na utekelezaji wa ushauri huo wa Kamati kwa kuwa utekelezaji wake ni endelevu.

Mheshimiwa Spika, ushauri ambao haujazingatiwa ni pamoja na Serikali kuongeza Bajeti ya Mfuko wa Maendeleo ya Vijana katika Mwaka wa Fedha 2023/2024 ili mfuko uweze kuwafikia vijana wengi. Bajeti hii haikuongezwa katika Mwaka wa Fedha 2024/2025 na badala yake imeshuka hadi kufikia Shilingi 657,252,862. Kamati haioni nia thabiti ya Serikali ya kuwawezesha vijana kupata mitaji kwa njia ya mikopo yenye masharti nafuu ili kuanzisha na kuendeleza miradi yao ya uzalishaji mali.

Mheshimiwa Spika, Programu ya Ukuzaji Ujuzi Nchini pia haijaongezewa bajeti kwa kuzingatia makubaliano baina ya Sekta Binafsi na Serikali ambapo moja ya tatu ya tozo ya SDL inatakiwa itumike kugharamia programu hii. Kamati inaendelea kushauri kuwa Serikali itenge moja ya tatu kama ilivyo kwenye makubaliano ili zielekezwe katika kuwaongezea ujuzi na kufikia lengo la kuongeza ujuzi kwa vijana 681,000 wanaotakiwa kupata mafunzo haya katika kipindi cha miaka mitano.

3.0 UCHAMBUZI WA MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2024/2025

3.1 Maduhuli

Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2024/2025 Ofisi ya Waziri Mkuu Kazi, Ajira, Vijana na Wenye Ulemavu, inaomba kuidhinishiwa kukusanya jumla ya Shilingi **40,500,000,000** ikilinganishwa na **Shilingi. 46,505,749,995** katika Mwaka wa Fedha 2023/2024. Makadirio yamepungua kwa **Shilingi 6,005,749,995** sawa na **asilimia 13** ukilinganisha na makadirio ya makusanyo ya maduhuli kwa mwaka unaoisha.

Fedha hizi zinatarajiwa kukusanywa kutoka katika ada za maombi ya Vibali vya Kazi kwa Wageni, Malipo ya Usajili wa Wakala Binafsi wa Huduma za Ajira nchini, Ada za maombi ya kufanya Kazi nje ya Nchi na kodi ya mnara wa mawasiliano. Mchanganuo wa lengo la kukusanya kwa Fungu 65 unaonekana katika Jedwali Na.5 hapa chini.

**JEDWALI NA. 5: FUNGU 65 - ULINGANISHO WA MAKADIRIO YA
MAKUSANYO YA MADUHULI KWA MWAKA WA
FEDHA 2023/2024 NA 2024/2025**

MAKADIRIO NA MAKUSANYO KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024 NA 2024/2025			
Maelezo	2023/2024 (Tsh.)	2024/2025 (Tsh.)	Asilimia/Pungufu au ongezeko
Ada za Vibali vya ajira za Wageni	43,975,630,595	38,154,505,600	-13.2
Ada za Wakala Binafsi wa Huduma za Ajira	175,000,000	174,000,000	-0.57
Uuzaji wa Nyaraka za Zabuni	4,625,000	8,492,400	84
Pango la Mnara wa Simu	12,000,000	12,000,000	o
Ada za Maombi ya kufanya kazi Nje ya Nchi.	2,330,000,000	2,325,000,000	-0.21
Jumla	46,505,749,995	40,500,000,000	-13

Chanzo: Randama ya Bajeti ya 2023/2024 fungu 65.

Mheshimiwa Spika, kutokana na uchambuzi huo, Kamati imebaini mambo yafuatayo;

- (a) Makadirio ya makusanyo kwa mwaka wa fedha 2024/2025 yamepungua kwa **Shilingi 6,005,749,995** sawa na punguzo la **asilimia 13**
- (b) Makusanyo ya maduhuli kutoka kwenye chanzo cha ada za Vibali vya Ajira kwa Wageni kimepungua kwa asilimia 13.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilihoji ili kutaka kujua sababu ya kupungua kwa makisio ya maduhuli ambapo

ilibainika kuwa ni kutokana na baadhi ya miradi mikubwa ya kimkakati ambayo inaajiri wageni wengi kukamilika. Kamati inaishauri Ofisi ya Waziri Mkuu kuweka mikakati thabiti ya kuwaunganisha Watanzania na fursa za ajira nje ya nchi na kuweka mfumo madhubuti wa kukusanya mapato kwa yatokanayo na ujira kwa Watanzania wanaofanya kazi nje ya nchi ili kuongeza mapato.

3.2 Uchambuzi wa Matumizi ya Kawaida

Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2023/2024 Ofisi ya Waziri Mkuu Kazi, Vijana, Ajira na Wenye Ulemavu **Fungu 65** inaomba kuidhinishiwa jumla ya **Shilingi 23,776,408,000** ikiwa ni Fedha za Matumizi ya Kawaida. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 7,798,238,676** ni mishahara, **Shilingi 5,339,301,324** ruzuku ya mishahara OSHA na **Shilingi 10,638,868,000** ni matumizi mengineyo (OC). Kiasi hicho ni ongezeko la **asilimia 19** ikilinganishwa na bajeti kwa mwaka wa fedha 2023/2024 ambapo iliidhinishiwa **Shilingi 19,920,510,000** kati ya Fedha hizo **Shilingi 9,138,868,000** ni kwa ajili ya matumizi mengineyo, **Shilingi 7,180,664,682.06** kwa ajili ya mishahara na **Shilingi 3,600,977,317.94** kwa ajili ya ruzuku ya mishahara kwa Wakala wa Afya na Usalama mahali pa kazi (OSHA) kama ilivyochanganuliwa katika Jedwali Na. 6

Jedwali Na.6

Fungu 65- Ulinganisho wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 na 2024/2025

JEDWALI NA. 6: FUNGU 65 - ULINGANISHO WA BAJETI KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024 NA 2024/2025

ULINGANISHO WA BAJETI FUNGU 65 KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024 NA 2024/2025				
MATUMIZI	2023/2024 (Tsh.)	2024/2025 (Tsh.)	Ongezeko/ pungufu (tsh.)	Ongezeko/ pungufu (tsh.)
Mishahara	7,180,664,682	7,798,238,676	617573994	9
OC	9,138,868,000	9,138,868,000	0	0
Ruzuku	3,600,977,317	5,339,301,324	1,738,324,010	48.2
Jumla	19,920,510,000	23,776,408,000	3,855,898,000	19

Chanzo: Randama ya Bajeti 2023/2024 Fungu 65

Mheshimiwa Spika, Tume ya Usuluhishi na Uamuzi **Fungu 15** imekadiriwa kutumia kiasi cha **Shilingi 6,308,976,000** sawa na ongezeko la **asilimia 7.2** ikilinganishwa na Bajeti ya Mwaka 2023/2024. Kati ya Fedha hizo **Shilingi 2,861,776,000** ni kwa ajili ya Mishahara sawa na ongezeko la **asilimia 7.3** na **Shilingi 2,861,776,000** kwa matumizi mengineyo sawa na ongezeko la **asilimia 14**. Mgawanyo wa fedha za matumizi kwa Mwaka 2024/2025 ni kama inavyoonekana kwenye jedwali Na. 7.

**JEDWALI NA. 7: FUNGU 15 - ULINGANISHO WA MAKADIRIO YA
MATUMIZI YA KAWAIDA**

ULINGANISHO WA BAJETI FUNGU 15 KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024 NA 2024/2025				
MATUMIZI	2023/2024 (Tsh.)	2024/2025 (Tsh.)	Ongezeko/ pungufu (tsh.)	Ongezek/ pungufu (%)
Mishahara	2,664,898,000	2,861,776,000	196,878,000	7.3
OC	2,516,158,000	2,861,776,000	345,618,000	14
Jumla	5,881,056,000	6,308,976,000	427,920,000	7.2

Chanzo. Randama ya Bajeti 2023/2024 Fungu 15

Mheshimiwa Spika, Katika uchambuzi huo, Kamati imebaini masuala yafuatayo;

- (a) **Fungu 65** Bajeti ya Matumizi ya Kawaida katika Mwaka wa Fedha 2024/2025 imeongezeka kwa **asilimia 19** ikilinganishwa na Mwaka wa Fedha unaoisha.
- (b) **Fungu 15** Bajeti ya Matumizi ya Kawaida katika Mwaka wa Fedha 2024/2025 imeongezeka kwa **asilimia 7.2** ukilinganisha na Mwaka wa Fedha unaoisha.

Mheshimiwa Spika, Kamati imebaini kwamba, moja kati ya sababu ya ongezeko hili la asilimia 12 katika Fungu 65 ni maoni ya Kamati kwamba Serikali ipange bajeti kulingana na mahitaji halisi ya Ofisi ya Waziri Mkuu. Ni

matumaini ya Kamati kuwa fedha hizo zitatolewa kwa wakati ili waweze kutekeleza majukumu yao kwa ufanisi.

3.3 Uchambuzi wa Makadirio ya Matumizi kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo.

Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2024/2025 Ofisi ya Waziri Mkuu Kazi, Vijana, Ajira na Wenye Ulemavu, (Fungu 65) imetengewa jumla ya **Shilingi 14,491,388,000** kwa ajili ya Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 12,629,011,000** ni fedha za ndani, na **Shilingi 1,862,377,000** ni fedha za nje.

Aidha katika Tume ya Usuluhishi (CMA) Fungu 15 imetengwa jumla ya **Shilingi 460,077,000** kwa ajili ya Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo. Mchanganuo ni kama unavyoonekana katika Jedwali Na. 8.

JEDWALI NA. 8: FUNGU 65 ULINGANISHO WA BAJETI YA FEDHA ZA MAENDELEO KWA MWAKA WA FEDHADHA 2023/2024 NA 2024/2025

ULINGANISHO WA FEDHA ZA MIRADI YA MAENDELEO ILIYOTENGEWA FEDHA 2023/2024 na 2024/2025				
NAMBA NA JINA LA MRADI	MAKADIRIO KWA MWAKA 2023/2024		MAKADIRIO KWA MWAKA 2024/2025	
	Fedha za ndani	Fedha za nje	Fedha za ndani	Fedha za nje
Na. 6205: Programu ya Kukuza Kazi za Staha Nchini	0	1,334,936,275	0	1,402,474,504
Na. 6581: Programu	9,000,000,000	0	10,807,383,821	0

ya Kukuza Ujuzi Nchini				
Na.4954 Mfuko wa Watu wenye Ulemavu (GIZ)	0	0	0	459,905,245
Mfuko wa Watu wenye Ulemavu	1,000,000,000	0	1,619,286,666	0
Na. 4952: Mfuko wa Maendeleo ya Vijana	1,000,000,000	0	657,252,868	0
Jumla Kuu	11,000,000,000	1,334,936,275	12,629,011,000	1,862,377,000

Chanzo. Randama ya Bajeti 2023/2024 Fungu 65.

Mheshimiwa Spika, kutokana na uchambuzi huo Kamati ilibaini kuwa Bajeti ya fedha za Maendeleo katika Mwaka wa Fedha 2024/2025 zimeongezeka kwa **Shilingi 1,629,011,000** sawa na **asilimia 15** ikilinganishwa na Mwaka wa Fedha unaoisha. Kamati imebaini kuwa fedha za Mfuko wa Maendeleo ya Vijana zimepungua kwa **Shilingi 342,747,132** sawa na **asilimia 34**. Aidha Fedha za Programu ya Kukuza Ujuzi zimeongeka kwa **Shilingi 1,807,383,821** sawa na **asilimia 20** Kamati inaipongeza Serikali kwa kuzingatia ushauri wa Kamati kwa kuongeza bajeti ya Proramu hii, hata Kamati bado inaona ongezeko hilo haliendani na makubaliano ya matumizi ya Tozo ya Maendeleo ya Ujuzi (SDL) baina ya Serikali na Sekta Binafsi kuwa moja ya tatu ya mapato yatumike katika programu hii. Ni rai ya Kamati kuwa Serikali ione umuhimu wa kuongeza bajeti katika miradi hii ili kupunguza wimbi la vijana wasiokuwa na ajira.

Aidha, Bajeti ya fedha za maendeleo za nje zimeongezeka kwa **Shilingi 527,440,728** sawa na asilimia 40 ilikilinganishwa na mwaka unaoisha.

Kwa Upande Mwingine fedha za miradi ya Maendeleo kwa Fungu 15 zimepungua kwa **Shilingi 239,993,000** sawa na **asilimia 34** Jambo litaloathiri ukamilishaji wa usimikaji wa mfumo wa kieletroniki wa kuendesha mashauri na kutunza kumbukumbu.

Mheshimiwa Spika, Kamati inashauri kuwa Serikali ihakikishe inatoa kwa wakati fedha za maendeleo ili Ofisi hii iweze kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi. Aidha Serikali ijielekeze zaidi kwenye kutumia vyanzo vya ndani katika kutekeleza miradi mbalimbali ya maendeleo.

4.0 MAONI NA USHAURI WA KAMATI

4.1 Maoni na Ushauri wa Jumla

Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia majadiliano ya kina kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Ofisi ya Waziri Mkuu Kazi, Vijana Ajira na Wenye Ulemavu kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025 Kamati inatoa maoni, ushauri na mapendekezo ya jumla kwa mafungu yote kama ifuatavyo: -

- i) Kamati imebaini kuwa mwenendo wa makusanyo ya Mapato kwa **Fungu 65** kwenye baadhi ya vyanzo vya makusanyo si wa kuridhisha.

Mathalani, Ada za Wakala Binafsi wa Huduma za Ajira wamekusanya kwa **asilimia 35** na Ada za Maombi ya kufanya kazi Nje ya Nchi ni **asilimia 13 tu**. Kamati inaishauri Serikali kuongeza kasi ya kusaini Makubaliano ya ushirikiano wa ajira na nchi za kimkakati ambazo zina fursa nyingi za ajira kwa Watanzania ili kuweza kupata ajira nyingi na kuongeza mapato ya nchi. Aidha Serikali iharakishe uboreshaji wa mfumo wa kukusanya mapato yanayotokana na ujira kutoka kwa Watanzania wanaofanya kazi nje ya nchi ili kuongeza mapato ya nchi.

- ii) Kutopatikana kwa wakati kwa fedha zilizoidhinishwa kwa ajili ya miradi ya maendeleo kuna sababisha utekelezaji wa miradi hiyo kusuasua. Hivyo, serikali ione umuhimu wa kutoa fedha za miradi ya maendeleo kwa wakati na kwa kiwango kilichokusudiwa ili kukidhi matarajio. Aidha Serikali ijielekeze zaidi kwenye kutumia vyanzo vya ndani vya mapato katika kutekeleza miradi ya maendeleo kutokana na uzoefu kuwa upatikanaji wa fedha za nje ni wa kusuasua;
- iii) Katika **Mradi Na. 4952, Mfuko wa Maendeleo wa Vijana** utolewaji wa fedha kwa ajili ya mfuko huu si wa kuridhisha, kwani katika kipindi cha miaka mitano Serikali imetoa kiasi cha Shilingi

1,000,000,000 tu kati ya Shilingi 5,000,000,000 zilizokuwa zimetengwa kwa miaka yote mitano hivyo kushindwa kukidhi mahitaji ya mkopo kwa vijana na kusababisha kushindwa kutekeleza malengo yaliyokusudiwa. Kamati inaendelea kuishauri Serikali kutoa fedha hizi kila mwaka na kwa wakati na kuongeza kiasi cha mtaji wa mfuko huu ili kuongeza idadi ya vijana wanaopata mkopo kupitia mfuko huu ili waweze kupata mtaji wa kuanzisha shughuli za uchumi.

Aidha Kamati inaishauri Serikali kubuni vyanzo vipya vya mapato ili kuongeza mtaji wa mfuko huu kuliko kutegemea ruzuku kutoka Serikalini kama ilivyo sasa.

- iv) Kutorejeshwa kwa mikopo inayotolewa kwenye Mfuko wa Maendeleo ya Vijana kunapelekea kutofikiwa lengo la kuendelea kukopesha vijana wengine. Kamati inaendelea kuishauri Serikali kuweka mikakati madhubuti ya kuhakikisha kuwa fedha zinazokopeshwa zinarejeshwa kwa wakati ili vijana wengi zaidi waweze kunufaika na mradi huu.
- v) **Mradi Na. 6581 Programu ya Kukuza Ujuzi Nchini.** Kamati ilibaini kuwa mwenendo wa mgao wa fedha kwaajili ya utekelezaji wa programu hii

umekuwa ukishuka kila mwaka katika kipindi cha miaka mitano kinyume na makubaliano ya matumizi ya michango wanayotozwa waajiri ya kukuza ujuzi (Skills and Development Levy-SDL) jambo lililosababisha kushuka kwa idadi ya vijana wanufaika kutoka wastani wa vijana 42,000 hadi 12,000. Kamati inashauri kuwa Serikali itenge na kutoa fedha za programu hii kwa kufuata makubaliano ya kutoa 1/3 ya michango wanayotozwa waajiri ya kukuza ujuzi(SDL) ili kuweza kuongeza idadi ya vijana na kufikia malengo ya Mpango wa Maendeleo ya Taifa wa jumla ya vijana 681,000 wanaotakiwa kupata mafunzo ya ujuzi katika kipindi cha miaka mitano.

vi) Serikali ihakikishe kuwa ujuzi unaopatikana katika programu ya uanagenzi haupotei. Serikali ione namna ya kutoa vifaa/ vitendea kazi kwa vijana wanaonufaika na programu hii ili waweze kujiajiri na kuajiri wengine. Aidha, Serikali ione namna ambayo mikopo itokanayo na Mfuko wa Maendeleo ya Vijana inawanufaisha vijana ambao tayari wana mafunzo mbalimbali yanayotolewa na programu hii.

vii) Fedha za Maendeleo kwaajili ya kusimika mfumo wa kieletroniki wa kuendesha mashauri na kutunza kumbukumbu katika **Fungu 15** zimeshuka kutoka **Shilingi 700,000,000** katika mwaka wa

fedha 2023/2024 hadi **Shilingi 460,007,000,000** katika Mwaka wa Fedha 2024/2025 jambo linaloathiri ukamilishaji wa usimikaji wa mfumo huu. Kamati inaishauri Serikali kuongeza Bajeti ya Tume, sambamba na kutoa fedha kwa wakati ili waweze kusimika mifumo katika mikoa yote 32 nchini ili kuongeza ufanisi wa utatuzi wa migogoro na kuendana na mfumo wa kielektroniki unaotumiwa na Mahakama.

- viii) Ukarabati na Ujenzi wa Vyuo vya Ufundi Stadi na Marekebisho kwa Watu wenye Ulemavu umechukua muda mrefu licha ya fedha zote kutolewa kwa wakati. Serikali ihakikishe kuwa Ujenzi na Ukarabati wa vyuo hivyo unakamilika kwa wakati na ujenzi huo uendane na thamani ya fedha inayotumika katika kutekeleza miradi hiyo.

- ix) Serikali ihakikishe kwamba inaongeza Bajeti ya kutosha ya Wakala wa Usalama na afya mahala pa kazi (OSHA) ili waweze kuajiri watumishi na kuongeza vitendea kazi vya kuwawezesha kufanya kazi ya kuisaidia nchi katika eneo la usalama wa wafanyakazi na pia itawezesha Wakala kuongeza kasi ya kukagua maeneo mengi ya kazi Nchini.

- x) Kukosekana kwa Mfumo wa kukusanya mapato kwa Watanzania wanaofanya kazi nje ya nchi kunapelekea nchi kukosa mapato. Kamati inaendelea kuishauri Serikali kukamilisha kwa haraka Mfumo utakaoweza kupata mapato yatakayotumwa nchini kama sehemu ya ujira kwa Watanzania wanaofanya kazi nje ya nchi.

- xi) Serikali iweke mikakati na kuongeza kasi ya kuwaunganisha Watanzania na fursa za ajira nje ya nchi kwa kusaini makubaliano ya kuratibu ajira za Watanzania na nchi nyingi zaidi za kimkakati ambazo zina fursa nyingi za ajira ili kuongeza ajira, kipato kwa Watanzania na nchi kwa ujumla.

- xii) Watu wenye ulemavu wamekuwa hawajumuishwi vya kutosha kwenye programu mbalimbali nchini. Kamati inashauri kuwa Serikali iweke mkakati maalumu wa kuwajumuisha watu wenye ulemavu kwenye Programu ya Taifa ya kukuza ujuzi nchini na programu zingine ili kuhakikisha kuwa fursa kwa watu wenye ulemavu zinaimarishwa.

5.0 HITIMISHO

Mheshimiwa Spika, napenda kukushukuru kwa kunipa nafasi ya kuwasilisha taarifa hii. Aidha, napenda kuwashukuru Wajumbe wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Ustawi na Maendeleo ya Jamii ambao maoni, ushauri na ushirikiano wao umewezesha Kamati kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi na hatimaye kukamilika kwa taarifa hii. Naomba majina yao yaingie kwenye kumbukumbu za kudumu za Bunge kama yalivyo wasilishwa katika taarifa hii; nayo ni kama ifuatavyo: -

1. Mhe.Fatma Hassan Toufiq, Mb. – Mwenyekiti
2. Mhe.Riziki Said Lulida, Mb. – Makamu Mwenyekiti
3. Mhe.Tamima Haji Abass, Mb.
4. Mhe.Neema Gerald Mwandabila, Mb.
5. Mhe.Tecla Mohamedi Ungele, Mb.
6. Mhe.Kabula Enock Shitobela, Mb.
7. Mhe.Mohamed Abdulrahman Mwinyi, Mb.
8. Mhe. Katani Ahmadi Katani, Mb.
9. Mhe. Ahmed Ally Salum, Mb.
10. Mhe. Furaha Ntengo Matondo, Mb.
11. Mhe. Janeth Elias Mahawanga, Mb.
12. Mhe. Mariam Nassoro Kisangi, Mb.
13. Mhe. Athuman Almas Maige, Mb.
14. Mhe. Ali Hassan Omar King, Mb.
15. Mhe. Boniphace Mwita Getere, Mb.
16. Mhe. Sanya Juma Jafar, Mb.

17. Mhe. Shanif Mansoor Jamal, Mb.

18. Mhe. Michael Mwita Kembaki, Mb.

19. Mhe. Neema Kachiki Lugangira, Mb.

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Wajumbe wa Kamati naomba nichukue fursa hii kumpongeza Mhe. Deogratius John Ndejemi, (Mb) Waziri wa Nchi, Ofisi ya Waziri Mkuu, Kazi, Vijana, Ajira na Wenye Ulemavu na Naibu Waziri Mhe. Paschal Patrobass Katambi, Mb kwa kuwasilisha makadirio ya mapato na matumizi ya Ofisi yake kwa ufanisi.

Mheshimiwa Spika, naomba pia niwashukuru watendaji wote wa Ofisi ya Waziri Mkuu, Kazi, Vijana na Wenye Ulemavu pamoja na taasisi zake kwa ushirikiano walioupatia Kamati wakiongozwa na Katibu Bi. Mary Ngelela Maganga.

Mheshimiwa Spika, mwisho lakini sio kwa umuhimu, napenda kumshukuru Katibu wa Bunge Ndg. Nenelela Mwihambi, ndc kwa kuratibu vema shughuli za Kamati na Bunge kwa mujibu wa Katiba ya Nchi.

Mheshimiwa Spika, baada ya maelezo hayo, sasa naliomba Bunge lako tukufu likubali kuidhinisha Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Ofisi ya Waziri Kazi, Vijana, Ajira na Wenye Ulemavu kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025 kama yalivyowasilishwa na mtoa hoja.

Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha na ninaunga mkono hoja.

Fatma Hassan Foufiq, Mb

MWENYEKITI

Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Ustawi na Maendeleo ya Jamii

03 Aprili, 2024